

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2015. Bu gayri resmi çeviri, Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme'yi bağlamamaktadır.

© Republic of Turkey, 2015. Unofficial translation made by the Human Rights Department of the Ministry of Justice Directorate General for International Law and Foreign Relations This translation does not bind the Court.

© République de Turquie, 2015. Cette traduction non officielle a été faite par la Direction des Droits de l'Homme de l'Unité des Relations extérieures et juridiques du Ministère de la Justice. Elle ne lie pas la Cour.

Tematik Bilgi Notu – Geçici Tedbirler

Şubat 2016

İşbu Tematik Bilgi Notu, Mahkeme açısından bağlayıcı değildir ve tüm ayrıntıları içermemektedir.

Geçici Tedbirler

[AİHM İctüzüğü](#)'nün **39. maddesi (geçici tedbirler)** aşağıdaki gibidir:

“1. Daire veya gerektiği takdirde, Bölüm Başkanı veya bu maddenin 4. fıkrası uyarınca atanan nöbetçi bir yargıç, taraflardan birinin ya da ilgili herhangi bir kişinin talebi üzerine veya re’sen, tarafların yararı veya önlerindeki yargılamanın uygun şekilde görülebilmesi için alınması gerektiğini düşündükleri geçici tedbirleri taraflara bildirebilir.

2. Uygun olduğu düşünülen durumlarda, belirli bir davada alınan tedbire ilişkin bildirim vakit geçirilmeksizin Bakanlar Komitesi’ne verilebilir.

3. Daire ya da gerektiği takdirde Bölüm Başkanı veya bu maddenin 4. Fıkrası uyarınca atanan nöbetçi bir yargıç, bildirdikleri bir geçici tedbirin uygulanmasıyla bağlantılı bir konu hakkında taraflardan bilgi talebinde bulunabilir.

4. Mahkeme Başkanı, geçici tedbir talepleri konusunda karar vermek üzere Bölüm Başkan Yardımcılarını nöbetçi yargıçlar olarak atayabilir.”

Geçici Tedbirler Nelerdir?

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (“Mahkeme” veya “AİHM”), AİHM İçtüzüğü’nün 39. maddesi gereğince, [Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi](#)’ne taraf herhangi bir Devlet hakkında geçici tedbir kararı verebilir. Geçici tedbirler, AİHM’in yerleşik uygulamalarına göre telafisi mümkün olmayan bir zararın meydana gelmesine ilişkin olası bir riskin söz konusu olduğu hallerde uygulanan acil durum tedbirleridir. Bu tedbirlerin alınmasına AİHM’de görüşülen davayla bağlantılı şekilde ve AİHM’in söz konusu davanın kabul edilebilirlik veya esası hakkında vereceği karara hâle getirmeksizin karar verilir.

Davaların çoğunluğunda, başvuran, sınır dışı etmeye ya da suçlunun iadesine ilişkin bir kararın askıya alınmasını talep etmektedir. Mahkeme, başvuranın ciddi ve geri dönüşü bulunmayan bir zarara uğrama riskinin son derece büyük olduğu durumlarda, bu tür talepler konusunda istisnai olarak geçici tedbir kararı vermektedir. Bu tür tedbir kararları daha sonra ihlalden sorumlu olan Hükümete tebliğ edilmektedir. Ancak, İçtüzüğün 39. maddesi uyarınca, AİHM’in başvurular¹ için de tedbir kararı vermesi mümkündür.

AİHM’in uygulaması, her talebi yazılı bir usule göre tek tek ve öncelik sırasına göre incelemektir. Başvuranlar ve Hükümetler AİHM’in geçici tedbir kararlarına ilişkin olarak bilgilendirilmektedir. Mahkeme’nin İçtüzüğün 39. maddesini uygulamaya koymama kararına itiraz edilemez.

Geçici tedbirin süresi genellikle, Mahkeme tarafından görülen davanın süresini kapsayacak şekilde ya da bundan daha kısa bir süre olacak şekilde belirlenmektedir.

AİHM’in kararıyla, İçtüzüğün 39. maddesinin uygulanmasına herhangi bir zamanda son verilebilir. Bilhassa, bu tedbirlerin AİHM’in önündeki dava ile alakalı olması nedeniyle, tedbirler başvurunun takibi yapılmadığı takdirde kaldırılabilmektedir.

Geçici Tedbirlerin Kapsamı

Geçici tedbirler uygulamada sadece sınırlı sayıdaki konularda uygulanmakta ve çoğunlukla sınır dışı etme ve suçluların iadesi konularıyla ilgili olmaktadır. Geçici tedbirler genellikle, başvuranın sınır dışı ya da iade edilmesi kararının, başvurunun incelendiği süre boyunca yürütmesinin durdurulması şeklinde uygulanmaktadır.

¹ Örneğin, Mahkeme’nin başvurandan birine açlık grevine son vermesini talep ettiği [İlaşcu ve Diğerleri / Moldova ve Rusya](#) davası(bk. 8 Temmuz 2004 tarihli Büyük Daire kararının 11. paragrafı). Ayrıca bk. 27 Mayıs 2008 tarihli [Rodic ve Diğerleri / Bosna-Hersek kararı](#).

En tipik durumlar, sınır dışı etme ya da iade kararının uygulanması durumunda, başvuranların yaşamlarının tehlikeye girmesinden korktukları (dolayısıyla Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 2. maddesinin (yaşam hakkı) söz konusu olduğu) ya da 3. maddeyle (işkence ya da insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) yasaklanmış olan kötü muameleyle maruz kalma tehlikesinin söz konusu olduğu durumlardır. Daha istisnai durumlarda bu tedbirler, adil yargılanma hakkı (Sözleşme'nin 6. maddesi) ve özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı (Sözleşme'nin 8. maddesi) ile ilgili olarak da uygulanmaktadır.

Mahkeme'nin mevcut içtihatlarına göre, Mahkeme İçtüzüğü'nün 39. maddesi söz gelimi şu durumlarda uygulanmamaktadır: yapıların yıkım kararının önüne geçilmesi; gerçekleşmek üzere olan iflasın engellenmesi; zorunlu askerlik hizmeti yükümlülüğünün yerine getirilmesinin önlenmesi; AİHM'in yargılamanın adilliği konusundaki kararını beklerken hapis cezası infaz edilmekte olan başvuranın serbest bırakılmasının sağlanması; bir referandum² yapılmasının sağlanması ya da bir siyasi partinin feshinin³ önlenmesi.

Sınır dışı etme veya suçlunun iadesine ilişkin davalar

Yaşama ilişkin risk ya da işkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı ceza ya da muamele riski

Zulme, kötü muamele ya da başka ciddi zararlara maruz kalmaktan korkan sığınmacılar

Siyasi, etnik veya dini gerekçelerle zulme uğrama riski

[Abdollahi / Türkiye \(no. 23980/08\)](#)

3 Kasım 2009 (kayıttan düşürme kararı)

Başvuran İran Halkın Mücahitleri örgütünün bir üyesi olduğunu ve dolayısıyla İran'a tehcir edilmesi durumunda ölümle karşı karşıya kalacağını ya da kötü muameleyle maruz kalacağını iddia etmiştir.

Mahkeme, ayrıntılı bilgi alıncaya kadar başvuranın tehcir edilmesini engelleyen bir geçici tedbir kararı almıştır. Yazı İşleri Müdürlüğü'nün başvuranla olan irtibatının kaybolmasının ardından, İçtüzüğü'nün 39. maddesinin uygulanması durdurulmuştur.

² Bk. geçici tedbir usulünün uygun olmayan biçimde kullanılmasına ilişkin 21 Aralık 2007 tarihli [basın açıklaması](#).

³ Örneğin, *Sezer / Türkiye (no. 35119/08)* davasında, Mahkeme, Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi'nin AKP'nin (Adalet ve Kalkınma Partisi) feshedilmesine hükmetmesinin önüne geçilmesi yönünde bir geçici tedbire izin verilmesi talebini reddetmiştir (bk. 28 Temmuz 2008 tarihli [basın açıklaması](#)).

F.H. / İsveç (no. 32621/06)

20 Ocak 2009 (karar)

Başvuran, Hıristiyan inancına mensup olması ve eskiden Cumhuriyet Muhafızları Birliğine ve Baas Partisine üye olması sebebiyle Irak'a gönderilmesi halinde ölüm ya da işkence veya kötü muameleye maruz kalma riski ile karşı karşıya kalacağını iddia etmiştir.

Mahkeme, İsveç Hükümetinden başvurusu inceleninceye kadar başvuranın tehcir edilmesini önleyen bir geçici tedbir kararı almasını talep ederek, İttüzüğün 39. Maddesinin uygulanmasına karar vermiştir. AİHM'in başvuran hakkında tehcir kararının uygulanmasının Sözleşme'nin 2. ve 3. maddelerinin ihlal etmeyeceği şeklindeki kararı kesinleşince İttüzüğün 39. maddesinin uygulanması durdurulmuştur.

Y.P. ve L.P. / Fransa (no. 32476/06)

1 Eylül 2010 (karar)

Rejim karşıtı olan ve Belarus Halk Cephesi üyesi birinci başvuran, Belarus polisi tarafından birkaç kez tutuklanmış ve darp edilmiştir. Başvuran, çeşitli Avrupa ülkelerinden geçerek ailesi ile birlikte kaçmış ve Fransa'da sığınma başvurusunda bulunmuş, fakat bu başvurusu reddedilmiştir. Başvuranlar, Belarus'a dönmeleri halinde hapis cezasına mahkûm edilme ve kötü muameleye maruz kalma risklerinin söz konusu olduğunu iddia etmişlerdir.

Mahkeme, Fransız Hükümetinden, kendisi önünde görülmekte olan dava sonuçlanıncaya kadar başvuranların tehcir edilmeleri yönünde bir karar vermektan kaçınmasını talep ederek, Mahkeme İttüzüğü'nün 39. maddesinin uygulanmasına karar vermiştir. Mahkeme'nin başvuranlar hakkındaki tehcir kararının uygulanmasının Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edeceği şeklindeki kararının kesinleşmesi üzerine İttüzüğün 39. maddesinin uygulanması durdurulmuştur.

W.H. / İsveç (no. 49341/10)

8 Nisan 2015 (Büyük Daire kararı)

Bu dava, bir sığınmacının İsveç'ten Irak'a sınır dışı edilmekle tehdit edilmesi ile alakalıdır. Başvuran, küçük ve savunmasız bir etnik/dini azınlığa mensup boşanmış bir kadın olarak kendisinin, Irak'a geri gönderilmesi halinde kötü muameleye uğramaya yönelik gerçek bir riske maruz kalacağını ileri sürmüştür.

Bu davada, başvuranın sınır dışı edilmesine ilişkin karar, Mahkeme tarafından İçtüzüğü'nün 39. maddesi uyarınca verilen geçici tedbir alınması kararı sebebiyle askıya alınmıştır. Geçici tedbir kararında, İsveç Hükümetine, Mahkeme başvuranın davasını incelerken başvuranın Irak'a sınır dışı edilmemesi gerektiği ifade edilmiştir. Ekim 2014'te, başvurana İsveç'te daimi oturma izni verilmiş ve bu kararın ardından, başvuran Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdindeki başvurusunu devam ettirmeyeceği yönündeki irade açıklamasını ibraz etmiştir. Mahkeme, dolayısıyla, söz konusu meselenin ulusal aşamada çözüme kavuşturulmuş olduğunu değerlendirmiş ve başvurunun kayıttan düşürülmesine karar vermiştir.

Cinsel yönelim bağlamında kötü muameleye maruz kalma riski

M.E. / İsveç (no. 71398/12)

8 Nisan 2015 (Büyük Daire)

Söz konusu dava, bir sığınmacının İsveç'ten sınır dışı edilerek Libya'ya gönderilmeye zorlanması ile alakalıdır. Başvuran, eşcinsel olması nedeniyle zulme ve kötü muameleye maruz kalma riski taşıdığını iddia etmiştir.

Mahkeme bu davada, İsveç Hükümetinin, Mahkeme İçtüzüğü'nün 39. maddesi uyarınca, yeni bir bildirim yapılincaya kadar, başvuranı Libya'ya sınır dışı etmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Aralık 2014'te, başvurana İsveç'te oturma izni verilmiştir. Mahkeme, Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlali olasılığının ortadan kalkmış olduğunu ve bu nedenle davanın ulusal aşamada çözüme kavuşturulmuş olduğunu değerlendirmiştir. Dolayısıyla, Mahkeme davanın kayıttan düşürülmesinin uygun olduğuna karar vermiştir.

Ayrıca bk. diğerleri arasında: 10 Temmuz 2012 tarihli [A.S.B. / Hollanda \(4854/12\)](#) karar ile 22 Eylül 2015 tarihli [A.E. / Finlandiya \(no. 30953/11\)](#) karar.

Zina sebebiyle taşlama

Jabari / Türkiye

11 Temmuz 2000 (karar)

Başvuran, Şeriat kanunu uyarınca bir suç sayılan zina suçunu işlemiş olduğu gerekçesiyle yargılanacağından ve taşlanarak ölüm ya da kırbaçlama cezasına mahkûm edileceğinden korkarak, 1997 yılında Türkiye'ye kaçmıştır. Başvuran, Mahkeme önünde özellikle, İran'a tehcir edilmesi durumunda kötü muameleye maruz kalmama hakkının ihlal edileceğini ileri sürmüştür.

Mahkeme, Türk Hükümetinden Mahkeme önündeki yargılamaların sonuçlanmasına kadar başvurunu tehcir etmekten sakınmasını talep ederek, Sözleşme'nin 39. maddesini uygulamaya karar vermiştir. Mahkeme'nin başvuran hakkındaki tehcir kararının uygulanmasının Sözleşme'nin 3. maddesine aykırılık teşkil edeceğine dair nihai kararının ardından, 39. maddenin uygulanması durdurulmuştur.

Kadın sünnetine maruz kalma riski

Abraham Lunguli / İsveç

1 Temmuz 2003 (kayıttan düşürme kararı)

Başvuran, Tanzanya'ya geri gönderilmesi halinde kadın sünneti riskiyle karşı karşıya olduğunu iddia etmiştir.

Bu davada, Mahkeme, İsveç Hükümetinden hakkındaki yargılamalar sonuçlanıncaya kadar başvuranın sınır dışı edilmesinden kaçınmasını talep ederek, İçtüzüğün 39. maddesinin uygulanmasına karar vermiştir. Somut dava, başvurana İsveç'te daimi oturma izni verilmesinin ardından kayıttan düşürülmüştür.

Ayrıca bk. Collins ve Akaziebie / İsveç davasına ilişkin 8 Mart 2007 tarihli kabul edilemezlik kararı; Izevbekhai / İrlanda davasına ilişkin 17 Mayıs 2011 tarihli kabul edilemezlik kararı; Omeredo / Avusturya davasına ilişkin 20 Eylül 2011 tarihli kabul edilemezlik kararı; Sow / Belçika davasına ilişkin 19 Ocak 2016⁴ tarihli karar.

Toplumdan dışlanma riski

Hossein Kheel / Hollanda

16 Aralık 2008 (kayıttan düşürme kararı)

Afganistan vatandaşı olan başvuran, Hollanda vatandaşı olan kocası ve çocukları olmaksızın tek başına Afganistan'a tehcir edilmeye karşı karşıya kalmıştır.

Mahkeme, Afganistan'da yalnız kadınların savunmasız durumları hakkındaki çok sayıda bilginin ışığında ve başvuranın kendisini koruyacak herhangi bir erkek akrabası olmadığı yönündeki tespitini dikkate alarak, İçtüzüğün 39. maddesini uygulamaya ve yetkililerden başvurusu inceleninceye kadar başvuranın tehcir edilmemesini talep etmeye karar vermiştir.

⁴ İşbu karar, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen (kesinleşmiş kararlar) koşullar çerçevesinde kesinleşecektir.

Hollanda Hükümeti'nin başvurana oturma izni vermesi üzerine bu tedbirin uygulanmasına son verilmiştir.

Ayrıca bk: kocasından ayrılan bir kadının Afganistan'a tehcir edilmesi halinde kötü muameleye maruz kalma riskine ilişkin 20 Temmuz 2010 tarihli [N. / İsveç \(no. 23505/09\)](#) kararı.

Cinsel sömürü riski

M. / Birleşik Krallık (no. 16081/08)

1 Aralık 2009 (kayıttan düşürme kararı)

Başvuran, menşe ülkesi olan Uganda'da kaçırılıp fuhuş yapmaya zorlandığını iddia etmiştir. Tehcir edilmesi halinde insan kaçakçıları tarafından bulunma ve tekrar cinsel sömürüye maruz bırakılma riskinin bulunduğunu iddia etmiştir.

Mahkeme bu davada, Birleşik Krallık Hükümetinden başvurusu inceleninceye kadar başvuranın tehcir edilmemesini talep ederek, Sözleşme'nin 39. maddesini uygulamaya karar vermiştir. Başvuru, nihayetinde İngiliz Hükümeti ile başvuran dostane çözüm konusunda anlaşmaya vardıktan sonra kayıttan düşürülmüştür.

Sağlık unsuru/Tıbbi unsur barındıran sınır dışı davaları

D. / Birleşik Krallık (no. 30240/96)

2 Mayıs 1997 (karar)

HIV (insan immünyetmezlik virüsü) pozitif ve kazanılmış immün yetmezlik sendromu (AİDS) hastası olduğu teşhisi konulan başvuran St Kitts'e gönderilmesinin kendisinin insanlık dışı ve aşağılayıcı muameleye maruz kalması riskini doğuracağını ileri sürmüştür.

Mahkeme, İçtüzüğün 39. maddesini uygulayarak, İngiliz Hükümeti'nden HIV pozitif hastası olan ve hastalığı ilerlemiş durumdaki başvuranı, ülkesine tehcir edilmesi halinde tıbbi tedavi göremeyeceği gerekçesiyle sınır dışı etmemesini talep etmiştir. Söz konusu davada Mahkeme, "son derece istisnai şartları" ve "zorunlu insani mülahazaları" dikkate almıştır. Başvuran kritik derecede hasta idi ve ölmek üzereydi; ülkesinde tıbbi bakım alması mümkün görünmüyordu; ülkesinde kendisine bakacak ve ona yiyecek, barınma ve sosyal destek gibi en temel ihtiyaçlarını sağlama isteğinde olan ya da bunları sağlamaya gücü yetecek akrabası yoktu.

N. / Birleşik Krallık (no. 26565/05)

27 Mayıs 2008 (Büyük Daire)

HIV pozitif hastası olan başvuran, Uganda'ya gönderilmesinin kendisinin acı çekmesine ve erken ölümüne yol açacağını, bunun da insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele anlamına geleceğini iddia etmiştir.

Bu davada Mahkeme, Birleşik Krallık Hükümetinden başvurunu kendisi önünde görülmekte olan yargılamalar sonuçlanıncaya kadar tehir etmekten kaçınmasını talep ederek, İçtüzüğün 39. Maddesini uygulamaya koymaya karar vermiştir. Kararında başvuranın davasının “son derece istisnai şartları” haiz olmadığına hükmeden Mahkeme, başvuranın Uganda'ya gönderilmesi kararının uygulanmasının Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlaline yol açmayacağını değerlendirmiştir.

Ayrıca bk. [S.J. / Belçika \(no. 70055/10\)](#) davasında 19 Mart 2015 tarihli Büyük Daire kararı (bu dava, Belçika Hükümeti ile başvuran arasında dostane çözüme ulaşılmamasının ardından kayıttan düşürülmüştür).

Suçlunun iade edilmesi halinde⁵ ölüm cezası ya da ömür boyu hapis cezası alma riski

Öcalan / Türkiye

12 Mayıs 2005 (Büyük Daire)

Bu davada Mahkeme, 30 Kasım 1999 tarihinde Türk Hükümeti'nden Mahkeme'nin başvuranın Sözleşme kapsamında ileri sürdüğü şikâyetlerin kabul edilebilirlik ve esasa ilişkin incelemesini etkili bir şekilde yapmasını sağlamak amacıyla, başvuran hakkındaki idam cezasının infaz edilmemesi için gerekli tüm adımları atmasını talep ederek, İçtüzüğün 39. maddesinin uygulanmasına [karar vermiştir](#). Ağustos 2002 tarihinde Türk hukukunda barış zamanında idam cezasının kaldırılmasına ilişkin düzenlemenin ardından, Ekim 2002 tarihinde Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi başvuranın idam cezasını müebbet hapis cezasına çevirmiştir.

Nivette / Fransa

3 Temmuz 2001 (kabul edilebilirlik hakkında karar)

Kendi kız arkadaşını öldürdüğünden şüphelenilen ve bir Amerikan vatandaşı olan başvuran bilhassa, Birleşik Devletlere iadesinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. maddesinin ihlali anlamına geleceğini ileri sürmüştür.

⁵ Ayrıca bk. “[Ölüm cezasının kaldırılması](#)” ve “[Suçluların iadesi ve müebbet hapis cezası](#)” başlıklı tematik bilgi notları.

Mahkeme bu davada İÇtüzüğün 39. maddesinin uygulanmasına karar vermiştir. Fransız Hükümeti'nin ABD yetkililerinden aldığı, başvuranın ölüm cezası ya da ömür boyu hapis cezasına çarptırılmayacağına ilişkin güvenceyi AİHM'in yeterli bulması üzerine, İÇtüzüğün 39. maddesinin uygulanmasına son verilmiştir.

Babar Ahmad ve Diğerleri / Birleşik Krallık

10 Nisan 2012 (karar)

Başvuranlar hakkında, Amerika Birleşik Devletlerinde çeşitli terör suçları işlediklerine ilişkin iddianame düzenlenmiş olup, Birleşik Devletler başvuranların iadesini istemiştir. Başvuranlar, hapis cezalarını özel idari tedbirlere tabi olacakları yüksek güvenli bir cezaevinde çekme ve tahliye imkânı sunulmaksızın ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm edilme riskiyle karşı karşıya olduklarından şikâyetçi olmuşlardır.

Mahkeme bu davada, İÇtüzüğün 39. maddesinin uygulanmasına karar vermiştir. Mahkeme'nin kararında başvuranların Birleşik Devletlere iade edilmeleri durumunda karşılaştıkları olası cezaların uzunluğu sebebiyle Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edilmemiş olacağını tespit etmesi üzerine İÇtüzüğün 39. maddesinin uygulanmasına son verilmiştir.

Adaletin aleni bir şekilde ihlal edilmesi riski

İÇtüzüğün 39. maddesi ayrıca, Sözleşme'nin 5. maddesini (özgürlük ve güvenlik hakkı) ve 6. maddesini (adil yargılanma hakkı) ilgilendiren davalarda sınır dışı etme/iade durumunda "adaletin aleni bir şekilde ihlal edilmesi" riski bulunması halinde de uygulanabilir.

Soering / Birleşik Krallık

7 Temmuz 1989 (karar)

Bu davada Mahkeme İÇtüzüğün 39. maddesini uygulayarak, İngiliz Hükümeti'ne, başvuranın davası AİHM önünde derdest iken Amerika Birleşik Devletleri'ne iade edilmemesinin istendiğini ifade etmiştir. Mahkeme esasa ilişkin kararında, firarının iade talebinde bulunan ülkede adil yargılanma hakkının aleni bir şekilde ihlal edilme riskinin söz konusu olduğu bir iade kararında, istisnai olarak 6. madde kapsamında şikâyette bulunulabileceğini açıklamıştır. Ancak, bu davanın olguları böyle bir risk ortaya koymamaktadır şeklinde bir kanaate varmıştır.

Othman (Abu Qatada) / Birleşik Krallık

17 Ocak 2012 (karar)

Ürdün vatandaşı olan ve El-Kaide ile bağlantısı olduğundan şüphe duyulan başvuran özellikle, tehcir edilmesi durumunda işkence yoluyla elde edilen kanıtların yeni davada kullanılması ihtimali de dikkate alınacak olursa adaletin aleni bir şekilde ihlal edilmesine ilişkin gerçek bir risk ile karşı karşıya kalacağını iddia etmiştir.

AİHM, başvurusu inceleninceye kadar, başvuranın sınır dışı edilmesini önlemek amacıyla Mahkeme İçtüzüğü'nün 39. maddesi uyarınca bir geçici tedbir kararı aldığını Birleşik Krallık Hükümetine bildirmiştir. Mahkeme esasa ilişkin kararında ilk kez, bir sınır dışı etme kararının Sözleşme'nin 6. maddesini ihlal edeceği sonucuna varmıştır. Söz konusu bu karar, işkenceyle elde edilen delillerin kabul edilmesinin adil yargılanma hakkına aykırı olduğu yönündeki uluslararası fikir birliğini yansıtmaktadır.

Ayrıca bk. 24 Nisan 2008 tarihli [Ismailov ve Diğerleri / Rusya](#) kararı.

Özel hayata ve aile hayatına zarar gelme riski

İçtüzüğün 39. maddesi istisnai olarak, özel hayatın ya da aile hayatının muhtemel ve geri dönüşü bulunmayan bir riskle karşı karşıya kaldığı durumlarda, Sözleşme'nin 8. maddesini (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) ilgilendiren davalarda uygulanmıştır.

[Amrollahi / Danimarka](#)

11 Temmuz 2002 (karar)

Başvuran, İran'a tehcir edilmesinin, Danimarkalı eşi, iki çocuğu ve geliniyle olan aile ilişkisini sona erdireceğini, zira bu kişilerin kendisiyle birlikte İran'a gelemeyeceğini iddia etmiştir.

Mahkeme bu davada, başvurusu inceleninceye kadar, başvuranın sınır dışı edilmesini önlemek amacıyla İçtüzüğün 39. maddesinin uygulanmasına karar vermiştir. Mahkeme sonuç olarak, başvuranın İran'a tehcir edilmesi durumunda Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edileceğini kaydetmiştir.

[Eskinazi ve Chelouche / Türkiye](#)

6 Aralık 2005 (kabul edilebilirlik hakkında karar)

Söz konusu dava, bir çocuğun Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Veçhelerine Dair 1980 tarihli Lahey Sözleşmesi kapsamında İsrail'e geri gönderilmesi yükümlülüğü ile alakalıdır. Bir anne ile kızından oluşan başvuranlar bilhassa, kızın, İsrail'e gönderilmesinin Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlali anlamına geleceğini iddia etmişlerdir.

Kızın geri gönderilmesine hükmeden kararın icrası Mahkeme'nin İçtüzüğü'nün 39. maddesi uyarınca Türk Hükümetine bildirdiği geçici tedbir doğrultusunda durdurulmuştur. Davanın incelenmesi sonrasında Mahkeme, açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle başvuruyu kabul edilemez olarak nitelendirmiş ve söz konusu geçici tedbir uygulamasının durdurulmasına karar vermiştir.

Ayrıca bakınız, diğerleri arasında: [Neulinger ve Shuruk / İsviçre](#) davasına ilişkin 6 Temmuz 2010 tarihli Büyük Daire kararı; [B. / Belçika \(no. 4320/11\)](#) davasına ilişkin 10 Temmuz 2012 tarihli karar.

Sözleşme'ye taraf olan başka bir Devlete sınır dışı / iade edilmeye ilişkin özel durumlar

Sözleşmeciler Devletlerin, başvuruların kendilerine gönderildikten sonra kötü muameleyle maruz bırakılmayacağı ve Sözleşme'den kaynaklanan haklarını kullanmaya devam edeceğine yönelik gerekli güvenceleri sağlayacağı konusunda genel bir varsayım olmakla birlikte, İçtüzüğü'nün 39. maddesi belirli davalarda⁶ başvuranın başka bir Avrupa Konseyi devletine sınır dışı edilmesini önlemek üzere kullanılmıştır.

Diğer geçici tedbir uygulamaları

Sağlık ve tutulma şartları

Kotsaftis / Yunanistan

12 Haziran 2008 (karar)

Söz konusu dava, Hepatit-B'ye bağlı siroz hastası olan tutuklu bir kimsenin tutukluluk koşulları ve bu kişi için uygun tıbbi tedavi sağlanmaması ile alakalıdır.

Mahkeme bu davada, Yunanistan Hükümetinden başvuranın gerekli tüm tahlilleri yaptırabilmesi ve doktorları kendisinin hayati tehlikesinin kalmadığı sebebiyle cezaevine geri gönderilebileceğine karar verene kadar hastanede kalması amacıyla, başvurunu uzmanlaşmış bir tıbbi merkeze sevk etmesi talebinde bulunmuştur.

Paladi / Moldova Cumhuriyeti

10 Mart 2009 (Büyük Daire)

⁶ Bk. diğerleri arasında, "[Dublin davaları](#)" başlıklı tematik bilgi notu. Ayrıca bk. diğerleri arasında: [Shamayev ve Diğerleri / Gürcistan ve Rusya](#) davasına ilişkin 12 Nisan 2005 tarihli karar; [Avcisoy / Birleşik Krallık](#) davasına ilişkin 19 Şubat 2002 tarihli kayıttan düşürme kararı; [Gasayev / İspanya](#) davasına ilişkin 17 Şubat 2009 tarihli kabul edilemez hakkında karar.

Bir dizi ciddi hastalıktan muzdarip olan başvuran bilhassa, tutuklu olarak yargılanmakta iken, doktorların tavsiyelerine rağmen, kendisine uygun tıbbi tedavi sağlanmamış olduğundan şikâyetçi olmuştur.

Bu davada, Mahkeme, İtüzüğün 39. maddesi uyarınca tedbir kararı uygulamaya karar vermiş ve Moldova Hükümeti'nden davayı inceleyinceye kadar başvuranın ihtisas hastanesinde tedavisinin sağlanmasına devam edilmesini talep etmiştir.

Aleksanyan / Rusya

22 Aralık 2008 (karar)

Bu dava özellikle, HIV-pozitif virüsü taşıyan bir tutukluya tıbbi yardımın sağlanmaması ile alakalıdır.

Bu davada Mahkeme, Rus Hükümetini İtüzüğün 39. maddesi uyarınca, başvuranın derhal ve uygun şekilde ihtisas hastanesinde yatarak tedavi görmesini sağlamaya davet etmiştir. Mahkeme bir ay sonrasında, tedbirin uygulandığını teyit etmiş ve buna ek olarak Rus makamlarını başvuranın sağlık sorularının teşhis edilmesi ve buna yönelik bir tedavi sunulması amacıyla her iki tarafı da destekleyen doktorlardan oluşan bir tıp komisyonu tesis etmeye davet etmiştir.

Salakhov ve Islyamova / Ukrayna

14 Mart 2013 (karar)

Söz konusu dava, tahliye edildikten iki hafta sonra AIDS nedeniyle hayatını kaybeden tutuklu kişiye uygun tıbbi bakımın sağlanmamasıyla ilgilidir.

Mahkeme bu davada, Ukrayna Hükümetini İtüzüğün 39. maddesi uyarınca birinci başvurunu uygun tıbbi tedavi sağlanması amacıyla derhal bir hastaneye sevk etmeye davet etmiştir.

Ayrıca bk. diğerleri arasında: 11 Eylül 2007 tarihli Ghvaladze / Gürcistan kararı (kısmi); Ağustos 2008 tarihli Prezec / Hırvatistan kararı; 7 Temmuz 2009 tarihli Groni / Arnavutluk kararı; 17 Kasım 2015 tarihli Bamouhammad / Belçika kararı.

Tamamen yatağa bağlı bir hastanın suni bir şekilde yaşamaya devam etmesine olanak tanıyan besin ve sıvı verme işlemine devam edilmemesine izin veren bir kararın yürütmesinin durdurulması

Lambert ve Diğerleri / Fransa

5 Haziran 2015 (Büyük Daire)

Başvuranlar, 2008 yılında geçirdiği bir trafik kazasında başından yaralanması sonucu kol bacak ve bedeni toptan felç olan Vincent Lambert'in annesi, babası, üvey erkek kardeşi ve kız kardeşidirler. Başvuranlar, özellikle, Fransız Danıştay'ının, Vincent Lambert'i tedavi eden doktor tarafından verilen yapay beslenmeye devam edilmemesine yönelik kararın yasaya uygun olduğunu beyan eden 24 Haziran 2014 tarihli kararından şikâyetçidirler.

Davanın tahsis edildiği Mahkeme Dairesi 24 Haziran 2014 tarihinde, Fransız Danıştay'ının verdiği kararı dikkate alarak, Mahkeme İçtüzüğü'nün 39. maddesi uyarınca, Fransız Hükümetine tarafların çıkarları ve Mahkeme önündeki yargılama işlemlerinin gereğince yürütülmesi için, Danıştay kararının icrasının Mahkeme önünde devam eden yargılama işlemleri sonuçlanana kadar askıya alınması gerektiğini bildirmeye karar vermiştir. Büyük Daire 5 Haziran 2015 tarihli kararında, Danıştay kararının uygulanması durumunda Sözleşme'nin 2. maddesinin (yaşam hakkı) ihlal edilmiş olmayacağına hükmetmiştir.

Adil yargılanma ve avukat tarafından temsil edilme hakkı

Mahkeme, çok istisnai durumlarda, kendi isteğiyle devreye girerek başvuranın yargılanma esnasında uygun şekilde temsil edilmesini sağlamak üzere İçtüzüğü'nün 39. maddesini uygulamıştır.

Öcalan / Türkiye

12 Mayıs 2005 (Büyük Daire)

Bu davada Mahkeme, Türk Hükümetinden İçtüzüğü'nün 39. maddesi uyarınca, başvuran hakkında Devlet Güvenlik Mahkemesi önünde başlatılan yargılamalar sırasında Sözleşme'nin 6. maddesinin (adil yargılanma hakkı) gereklerinin yerine getirilmesini ve başvuranın kendi seçtiği avukatlar aracılığıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne etkili bireysel başvuru yapma hakkını kullanabilmesini sağlaması yönünde geçici tedbirler uygulamasını talep etmiştir.

X / Hırvatistan (no. 11223/04)

17 Temmuz 2008 (karar)

Başvuran, kendisinin bilgisi ya da rızası olmaksızın kızının evlatlık verilmiş olmasından şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme bu davada, İtüzüğün 39. maddesi uyarınca, Hırvatistan Hükümeti'ne başvurana Mahkeme önündeki yargılamalarda kendisini temsil edecek bir avukat atamak zorunda olduğunu, zira başvuranın şizofrenik paranoya hastası olduğunu ve iç hukuk kapsamında hukuki temsilcisini seçme ehliyetinden yoksun olduğunu ifade etmiştir.

Başvurunun incelenmesi için gereklilik arz eden bir unsurun yok edilmesinin önlenmesi

Evans / Birleşik Krallık

10 Nisan 2007 (Büyük Daire)

Bu davada başvuran, iç hukukun, eski partnerinin birlikte oluşturmuş oldukları embriyoların saklanması ve kendisi tarafından kullanılmasına ilişkin rızasını geri çekmesine izin verdiğinden ve dolayısıyla kendisinin genetik olarak bağının bulunacağı bir çocuğunun olmasının bütünüyle engellediğinden şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, İtüzüğün 39. maddesi uyarınca Birleşik Krallık Hükümeti'nden AİHM davanın incelemesini bitirene kadar embriyoların yok edilmemesi için gerekli tedbirleri almasını talep etmiştir.

Ayrıca bk. [Knecht / Romanya](#) davasına ilişkin 2 Ekim 2012 tarihli karar.

Geçici Tedbirlere Uyuma Yükümlülüğü

Geçici tedbirler sadece AİHM İtüzüğünde belirtilmiş olmasına ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde ifade edilmemiş olmasına karşın, Taraf Devletler bu tedbirlere uyuma yükümlülüğüne sahiptir. İki Büyük Daire kararı (bk. aşağıda), Mahkeme'ye özellikle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 34. maddesine (bireysel başvurular) dayanarak bu yükümlülüğü açıklığa kavuşturma imkânı vermiştir.

Sözleşme'nin 34. maddesi (bireysel başvurular) aşağıdaki gibidir:

“Bu Sözleşme veya protokollerinde tanınan haklarının Yüksek Sözleşmeciler Tarafından biri tarafından ihlal edilmesinden dolayı mağdur olduğunu öne süren her gerçek kişi, hükümet dışı kuruluş veya kişi grupları Mahkeme'ye başvurabilir. Yüksek Sözleşmeciler Tarafından bu hakkın etkin bir şekilde kullanılmasına hiçbir surette engel olmamayı taahhüt ederler.”

Mamatkulov ve Askarov / Türkiye

4 Şubat 2005 (Büyük Daire)

Başvuranlar, Özbekistan’da bir muhalefet partisine üye olan iki Özbek vatandaşından ibarettir. Başvuranlar, cinayet ve saldırı teşebbüsü şüphesiyle Türkiye’de yakalanmış ve AİHM tarafından Mahkeme İçtüzüğü’nün 39. maddesi uyarınca verilmiş bir geçici tedbir kararına rağmen Özbekistan’a iade edilmişlerdir. Başvuranların temsilcileri özellikle, başvuranları iade ederek ve Mahkeme tarafından İçtüzüğün 39. maddesi uyarınca yapılan talep doğrultusunda hareket etmeyerek Türkiye’nin Sözleşme kapsamındaki pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediğini ileri sürmüşlerdir.

Bu kararıyla AİHM ilk kez, bir Taraf Devletin İçtüzüğün 39. maddesi kapsamında verilen bir geçici tedbire uymaması yüzünden Sözleşme’nin 34. maddesi altındaki yükümlülüklerini yerine getirmediğine hükmetmiştir.

Mahkeme bilhassa, Sözleşme sisteminde geçici tedbirlerin, sürekli bir biçimde uygulamada yer almaları sebebiyle, AİHM’i başvuruyu uygun şekilde incelemekten ve duruma göre, başvuranın Sözleşme’de güvence altına alınan haklarını pratik ve etkin bir şekilde kullanmasını sağlamaktan alıkoymayacak, telafisi mümkün olmayan durumlardan kaçınma konusunda çok önemli bir rol oynadığını ifade etmiştir. Dolayısıyla, bu şartlar altında, Sözleşme’yi onaylayan bir Devletin geçici tedbirlere uymaması, Sözleşme’nin 34. maddesiyle güvence altına alınan bireysel başvuru hakkının etkinliğini ve devletin Sözleşme’nin 1. maddesinde üstlenmiş olduğu hak ve özgürlükleri koruma görevini zedeleyecektir.

Ayrıca, bu davaya konu olaylar, Mahkeme’nin Özbekistan’a iade edilmeleri sebebiyle, başvuranların şikâyetlerini benzer davalardaki yerleşmiş içtihatları doğrultusunda incelemesinin ve başvuranların, gerekli olması halinde, iddia edildiği üzere olası Sözleşme ihlallerinden korunmasının engellenmiş olduğunu açık bir biçimde göstermiştir. Sonuç olarak, başvuranların Sözleşme’nin 34. maddesi altında güvence altına alınmış olan bireysel başvuru hakkını etkili bir şekilde kullanmalarının önüne geçilmiş, bu da başvuranların iadelerini anlamsız kılmıştır.

Son olarak, Mahkeme, Sözleşme’nin 34. maddesi kapsamında, Sözleşme’yi imzalamış olan Devletlerin, başvuranın bireysel başvuru hakkını etkin bir şekilde kullanmasını engelleyebilecek her türlü eylem ve ihmalden kaçınmayı taahhüt ettiklerini yinelemiştir. Geçici tedbirlere uymama, AİHM’in başvuranın şikâyetini etkin bir şekilde incelemesinin engellenmesi ve başvuranın haklarını etkin bir şekilde kullanmasının önlenmesi ve dolayısıyla da 34. maddenin ihlali olarak değerlendirilmelidir.

Mahkeme bu sebeple, elindeki tüm bilgi ve belgeleri göz önünde bulundurarak, Türkiye'nin Mahkeme İçtüzüğü'nün 39. maddesi kapsamında verilmiş **geçici tedbir kararlarına uymayarak, Sözleşme'nin 34. maddesi altındaki yükümlülüklerini ihlal etmiş olduğuna** karar vermiştir.

Paladi / Moldova Cumhuriyeti

10 Mart 2009 (Büyük Daire)

Bir dizi ciddi hastalıktan muzdarip olan başvuran, hakkındaki yargılamalar devam ederken tutuklu bulundurulmasından ve söz konusu zamanda kendisine uygun tıbbi tedavinin sağlanmamış olmasından şikâyet etmiştir. Başvuran ayrıca, Devlet makamlarının Mahkeme'nin İçtüzüğü'nün 39. maddesi uyarınca vermiş olduğu ve davanın incelemesini sonuçlandırıncaya kadar başvuranın cezaevi hastanesine geri gönderilmemesini talep eden geçici tedbir kararlarına hızlı bir şekilde uymadığını iddia etmiştir.

Mahkeme, Moldova makamlarının İçtüzüğü'nün 39. maddesi uyarınca alınan ve Mahkeme'nin kendilerinden başvuranın Sağlık Bakanlığı'nın Cumhuriyet Nöroloji Merkezinde kalmasını sağlamalarını istediği **geçici tedbir kararına uymamaları sebebiyle, Sözleşme'nin 34. maddesinin ihlal edilmiş olduğuna** hükmetmiştir.

Mahkeme bu kararında bilhassa, Mahkeme İçtüzüğü'nün 39. maddesi uyarınca vermek durumunda kalabileceği geçici tedbir kararlarının Sözleşme'nin 34. maddesi altındaki bireysel başvuru hakkının etkililiğini sağlama görevi gördüğünü vurgulamıştır. Mahkeme ayrıca, bir Sözleşmeci Devletin yetkilileri, AİHM'in karar verdiği tedbire uymak için makul olarak atılabilecek her türlü adımı atmazlarsa Sözleşme'nin 34. maddesi ihlal edilmiş olacaktır açıklamasında bulunmuştur. Ayrıca, Sözleşmeci Devlet, geçici tedbir kararının verildiği zamanda, başvuranın aleyhinde yakın ve geri dönüşü bulunmayan bir zarar riskinin bulunup bulunmadığını kontrol ederek AİHM'in kararı yerine kendi kararını geçirme ya da söz konusu tedbire uyulması için verilen süre sınırlarını belirleme durumunda değildir.

Ayrıca bk. diğerleri arasında: 12 Nisan 2005 tarihli [Chamaïev ve Diğerleri / Gürcistan ve Rusya](#) kararı; 17 Ocak 2006 tarihli [Aoulmi / Fransa](#) kararı; 10 Ağustos 2006 tarihli [Olaechea Cahuas / İspanya](#) kararı; 15 Ocak 2007 tarihli [Mostafa ve Diğerleri / Türkiye](#) kararı; 22 Aralık 2008 tarihli [Aleksanyan / Rusya](#) kararı; 24 Şubat 2009 tarihli [Ben Khemais / İtalya](#) kararı; 7 Temmuz 2009 tarihli [Groni / Arnavutluk](#) kararı; 13 Temmuz 2010 tarihli [D.B. / Türkiye \(no. 33526/08\)](#) kararı; 2 Mart 2010 tarihli [Al-Saadoon ve Mufdhi](#) kararı; 13 Nisan

2010 tarihli [Tralbesi / İtalya](#) kararı; 5 Nisan 2011 tarihli [Toumi / İtalya](#) kararı; 22 Kasım 2011 tarihli [Makharadze ve Sikharulidze / Gürcistan](#) kararı; 27 Mart 2012 tarihli [Mannai / İtalya](#) kararı; 2 Ekim 2012 tarihli [Abdulkhakov / Rusya](#) kararı; 25 Eylül 2012 tarihli [Rrapo / Arnavutluk](#) kararı; 15 Mayıs 2012 tarihli [Labsi / Slovakya](#) kararı; 5 Şubat 2013 tarihli [Zokhidov / Rusya](#) kararı; 14 Mart 2013 tarihli [Salakhov ve Islamova / Ukrayna](#) kararı; 25 Nisan 2013 tarihli [Savriiddin Dzhurayev / Russia](#) kararı; 4 Eylül 2014 tarihli [Trabelsi / İtalya](#) kararı; 27 Kasım 2014 tarihli [Amirov / Rusya](#) kararı ve 22 Ekim 2015 tarihli [Sergev Antonov / Ukrayna](#) kararı.

İstatistikler

Mahkeme, [2015 yılına ilişkin davalı Devletler ve varış ülkeleri tarafından alınan geçici tedbirler](#) ve [2012-2015 yıllarına ilişkin geçici tedbirlerle](#) ilgili istatistikleri internet üzerinden erişime açmıştır.

Mahkeme'nin vermiş olduğu geçici tedbir kararlarının yalnızca net bir şekilde tanımlanmış koşullara (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ciddi ve geri dönüşü bulunmayan bir şekilde ihlal edilmesi riskinin söz konusu olduğu durumlara) özgü olması sebebiyle, geçici tedbir taleplerinin büyük çoğunluğu reddedilmektedir.

2015 yılında, geçici tedbir kararlarının toplam sayısı (1.458), 2014 yılı (1.939) verileri ile karşılaştırıldığında %25 oranında azalmıştır. Mahkeme 161 davadaki (2014 yılına ait 2016 rakamı ile karşılaştırıldığında %25'lik bir düşüş) geçici tedbir talebini kabul etmiş olup, 630 davadaki (2014 yılına ait 782 rakamından %19 oranında daha az) talepleri ise reddetmiştir. Geçici tedbir taleplerinin geri kalan kısmı ise İhtüzüğün 39. maddesinin kapsamı dışında kalmıştır. Kabul edilen tedbir taleplerinin %39'u Ukrayna'daki çatışmalar⁷ ile ilgilidir.

Metinler ve dokümanlar

Bk. özellikle:

- Mahkeme Başkanının Mahkeme İhtüzüğü'nün 39. Maddesi kapsamındaki taleplere ilişkin [açıklaması](#) (Şubat 2011)
- Mahkeme Başkanı tarafından geçici tedbir taleplerine ilişkin yayınlanan [Uygulama Talimatı](#)
- [Genel sunum](#)
- [Uygulamaya ilişkin bilgiler](#)

⁷ Bk. 13 Nisan 2015 ve 1 Ekim 2015 tarihli basın açıklamaları.